

interpreții lui — cu regizorul în frunte —, el se înfățișează și ca o adevărată capcană. Sensurile comediei radiază simultan spre comedia de caracter, spre cea de moravuri, spre cea de situații, spre cea de meditație filozofică, spre o dramă psihologică, spre o dramă de generații în colizie, spre una socială, spre una morală, spre una spirituală. Toate aceste sensuri au fost, în curgerea vremurilor, pe rind, marcate; simultan, însă, mai rar: abia de la urmașii școlii naturaliste încoace. De altă parte, ponderea unui Harpagon — centru al comediei și dramei — este atât de covârșitoare și încărcată de toate aluviunile caracterizărilor tipifiante, încât o „innoire”, prin perspectiva unei prezențe umane printre alte prezențe umane, ar fi fost și anevoioasă, și derutantă, și, până la urmă, falsă. Totuși, ceva dintr-o asemenea prezență (dominant scenică, dar existențial osîndită la minimizare până la ignorare finală) pretinde spiritul comediei. Nu numai pentru că Avarul se definește coloristic în raport cu lumea „cel înconjoară”, dar mai ales pentru că se definește categorial în lumea (familială, a gospodăriei avute — cu valeți, secretari, rindași, rîndășoace, bucătari, birjari etc. —, a relațiilor financiare, a relațiilor mondene etc.) care-l înfruntă. Această lume este, în fond, lumea de prim-plan a comediei, și ea conferă tragediei lui Harpagon emblema comică, deoarece dinspre ea eroul e văzut în liniile sordid groțeste în care ne-am obișnuit să-l cunoaștem și să-l recunoaștem. Numai că, stilistic, această lume e zugrăvită de Molière în paste de duriități diverse, uneori din linii abia sugerate, scutite de volum și de dimensiuni precise. Efortul lui Jean-Paul Roussillon (și al echipei lui) de a nu cădea în această capcană de aparent mixtum compositum stilistic este vizibil. Și nu o dată el se soldează cu bune rezultate. O înțeleaptă estompă mătură, astfel, efectele de contrast prea dure și sfîrșite prin a apropia climatul de ansamblu al spectacolului de zonele în care risul hohotit, gratuit cedează surisului nostalgic sau cu subînțeles. Lazzi-ul se încearcă a se justifica (atît cît îi este îngăduit să se mai manifeste) nu ca funcție contrapunctică, ci, integrat în tramă, ca un pigment firesc al dramei. După cum ritmul conversațional, artificial reținut, al unora dintre personaje e cu semnificație pus în abruptă diferențiere de al altora, ritmate pe franchețe, pe jovialitate, pe răspicare, pe exuberanță. Dacă nu se izbutește pe deplin o varietate tipologică (acolo unde tipologia nu se revendică doar de la fizionomie și comportament), se izbutește o varietate tonală, destul de marcată pentru a da nu numai viață ci, mai ales, față vieții și societății lui Harpagon. Și, din perspectiva aceasta, decorul (mai puțin costumele) lui Savignac (inclusiv, cu deosebire, subtilitatea folosirii luminii) — decor sobru, economic, fără a fi zgîrcit în trimiteri spre rangul social totuși respectat, ca și spre situația, „totuși burghez-infloritoare, deși refuzînd a se mărturisi, a eroului, temător și

circumspect pînă și cu sine însuși — face primul pas revelator asupra teatrului în care se va desfășura această amară comedie a falselor valori, a valorilor ce nu se recunosc, a valorilor ce nu se împlinesc, care este *Avarul*. În acest teatru apar: cu vădit studiu caracterologic, Michel Aumont, compunînd un Harpagon dornic să evadeze din carcera liniilor tradiționale; cu o remarcabilă și imediat remarcată prestanță, dublată de un umor reținut, Simon Eine, construind pe Valère; cu șarmant pariziană deschidere spre dezinvoltură vulgară, Catherine Samie, văzînd-o pe Frosine; în genere, toți ceilalți protagoniști — René Camoin (Jupin Jacques); Jean-Noël Sissia (La Merluce); Jérôme Deschamps (La Flèche); Béatrice Agenin (Elise); Catherine Chevallier (Marianne) etc. — s-au distins, dincoace de orice realizări asupra cărora judecata ar putea ierarhiza, prin marea clasă de acuratețe și omogenitate artistică, prin solidarizarea în conturarea cit mai grăitoare a acestei comedii, pînă la urmă a alienării și a singurătăților.

Florin Tornea

HORAȚIU de Corneille

De bună seamă, imediat lingă Molière este așezat Corneille, ca un al doilea trainic stilp al clasicismului, cu atîta religiozitate venerat în această instituție conservatoare a marilor valori ale culturii franceze.

Molière și Corneille — de numele cărora se leagă începuturile teatrului românesc; Corneille, cu *Horațiu*, mult reprezentat la noi pe scenele Teatrelor Naționale, prilej de importante creații pentru marii noștri actori, obiect de pătrunzătoare studii pentru Titu Maiorescu și Mihail Dragomirescu.

Horațiu, tragedia cu subiect desprins din „De la fundarea Romei” și păstrat în linii generale neschimbat, într-atît găsise Corneille la Titus Livius corespondența propriilor lui convingeri de exultare a eroismului: *Horațiu*, în care, înfățișată fiind înțelestarea singeroasă dintre romani și albanii, „care semăna foarte mult cu un război civil”, cum spune însuși Titus Livius, se urmărește afirmarea durabi-

lității sentimentului datoriei față de patrie, de neînfrânt în raport cu orice pasiune. Rivalități dintre cele două cetăți, conflictului dintre familiile Horaților și Curiților, Corneille le suprapune conflictul ireconciliabil dintre două mari pasiuni : patriotismul și dragostea. Aceasta este caracteristica generală a marelui clasic, cea care dă grandoare operei sale, cea care l-a înălțat atât în ochii francezilor și l-a impus culturii universale, în ciuda adevărului greu de contestat și nu lipsit de însemnătate că eroii săi prezintă mai toți o psihologie săracă și o evoluție lineară. Dar acest adevăr nu scade în ochii noștri valoarea de monument a tragediei înfățișate cu prilejul turneului recent, nici nu ne poate lipsi de desfătarea de a-i asculta superbe limpezi și ordonate versuri, rostite de cei ce au fost aleși să reprezinte — pe itinerarul care a trecut și pe la noi — Comedia Franceză. Poate să nu fie cei mai importanți, numele celor mai mulți dintre ei nu ne spun nimic, poate că „lupii tineri” — cum numește presa franceză gruparea de la Comédie pornită să spargă tradiția sau să dea alt curs tradiției — poate că lupii tineri, zic, să fi rămas acasă și să pregătească reînnoirea odată cu recondiționarea înseși Casei lui Molière ; dar chiar așa stînd lucrurile, am putut vedea o echipă de buni profesioniști, pentru care teatrul clasic este mai mult decît o vocație, este un act de virtuozitate.

Jean-Pierre Miquel, regizor animat de intenții înnoitoare în montarea spectacolelor cu piesele marilor clasici, personalitate marcantă a vieții teatrale parisiene, a realizat spectacolul *Horatius* pe direcția vechilor și bunelor tradiții ale Comediei Franceze, dînd prioritate absolută textului, pentru a cărui punere în valoare a renunțat la orice alt mijloc extras din arsenalul lui de bun cunoscător al artei scenice. Mișcarea personajelor se face economic, cu o simplitate maiestuoasă, după o geometrie de o perfectă rigoare și în strînsă logică de mersul tragediei. Stările sufletești dictate de rațiune, sentimentele datoriei, virtuții, onoarei, par să-și găsească expresia în evoluția pe trasee liniare și în grupări simetrice, în vreme ce trăirile clocotitoare ale dragostei, pasiunii, durerii, se traduc prin mișcări larg rotitoare. Într-un cadru scenice pe care Oskar Gustin îl imaginează în dimensiuni mărețe și culori sumbre, actori cu o ținută impecabilă, mlădii, grațioși, eleganți,

Fanny Delbrice (Camille) și Claude Giraud (Curiațu).

oficiază parcă. Sînt stăpîni pe glasurile lor, pe care le exersează pe toate registrele, oferind și mici mostre de virtuozitate, ca excelenta Christine Fersen, care rostește un întreg monolog al Sabinei într-o prelungă șoaptă. François Chaumette, cunoscut nouă din precedentul turneu al Comediei Franceze, ca și mai tinerii Fanny Delbrice, interpreta pasionată Camille, François Beaulieu (Horatius), Claude Giraud (Curiațu), Jean-Noël Sissia (Valère), ne-au înecîtat cu muzica versurilor lui Corneille, într-o armonizare perfectă a glasurilor. Și dacă ne-au înfiorat prea rar, dacă ne-au tulburat mai deloc, în schimb ne-au făcut cu prisosință părtași la o înălțătoare ceremonie a poeziei dramatice, pentru care li se cuvine toată stima noastră.

V. Munteanu